

Branko Berčič: Tiskarstvo na Slovenskem. Zgodovinski oris. Ljubljana, Odbor za proslavo 100-letnice grafične organizacije na Slovenskem 1969. 412 + (III) str. + 1 pril. Ilustr. 8°.

Novembra leta 1867 si je delavski razred v Avstriji po novem zakonu o društvih pridobil pravico, da se lahko združuje v svojih organizacijah. Te so smele biti sprva le izobraževalnega, od leta 1870 pa tudi strokovnega značaja. Kot drugod so se tudi pri nas — kot najbolj razgledan in zato najzavrednejši del delavskega razreda — najprej organizirali tiskarski delavci. Osmega decembra 1867 so imeli v Ljubljani svoje »generalno zborovanje«, na katerem so izvolili odbor, ki je pripravil pravila in vse potrebno za občni zbor 9. februarja 1868. Takrat ustanovljeno izobraževalno društvo za tiskarje v Ljubljani je bila prva delavska organizacija na Slovenskem in tudi na vsem ozemlju sedanje Jugoslavije.

Za pripravo proslav stoletnice tega pomembnega jubileja je bil sestavljen poseben odbor, na čigar pobudo, toda s podporo grafičnih podjetij in sklada SR Slovenije za pospeševanje založništva, so izšle tri jubilejne publikacije: zbornik *Stoletnica grafične organizacije na Slovenskem*, brošura *Proslava stoletnice ustanovitve grafične organizacije na Slovenskem* in monografija *Branka Berčiča, Tiskarstvo na Slovenskem*. Navada je, da ob pomembnih obletnicah izidejo zborniki ali podobne jubilejne publikacije, zato je tudi odbor za proslavo 100-letnice grafične organizacije pripravil tak zbornik in priložnostno brošuro, želel

pa je še več, hotel je namreč prikazati tudi zgodovino svoje stroke.

Na ponovno izraženo željo članov odbora je prevzel to težko nalogo dr. Branko Berčič. Ko je dr. Berčič to delo leta 1967 prevzel, se je zavedal nekaterih težav. Zaradi kratkega časovnega roka — delo naj bi izšlo v jubilejnem letu — je moral zgodovinski oris nujno sestaviti le po dotlej objavljeni literaturi. Tu mu je bila v pomoč Bibliografija slovenskega tiskarstva 1868—1968, ki jo je objavila Štefka Bulovec v zborniku *Stoletnica grafične organizacije na Slovenskem*. Po arhivskih virih, s katerimi bi dopolnil nekatera manj obdelana poglavja iz zgodovine tiskarstva, pa zaradi časovne stiske ni mogel poseči. V »Zagovoru« na koncu publikacije je zato zapisal, da njegov pregled tiskarstva »ne more biti popoln in dokončen. Je zgolj oris zgodovinskega razvoja slovenskega tiskarstva, pri čemer so morala ostati nekatera poglavja nedodelana, nekateri problemi ne dovolj raziskani in razpoložljivi podatki ne vselej preverjeni.« K temu morda celo preveč samokritičnemu zapisu lahko pripomnimo, da pač nobeno strokovno in znanstveno delo ne more biti popolno in dokončno. Druga pripomba velja za sintetična dela, kakršno je tudi Berčičevo *Tiskarstvo*, nasploh: zanje je namreč dopustno in umljivo, da vsi problemi, ki jih obravnavajo, ne morejo biti povsem zadovoljivo znanstveno obdelani. Če to upoštevamo, moramo avtorja pohvaliti, da se je pogumno in zavzeto lotil velikega dela, zbral »raztresene ude« in iz obsežnega gradiva, kjer je znal ločiti bistveno od nebistvenega, spretno obli-

koval dokaj enakomerno zaokrožen pregled zgodovinskega razvoja tiskarstva na Slovenskem. Iz povedanega je tudi razvidno, da obravnavana monografija nima pretenzij po novih znanstvenih odkritjih, združuje pa dosežanje znanje s področja zgodovine tiskarstva pri nas in ga podaja v privlačno napisani celoti. V tem je njena vrednost.

Kljub zgoraj povedanemu temelji večina poglavij v knjigi na dokaj studiozno obdelanem gradivu. V uvodu obravnava avtor predvsem zgodovino tiska, srednjeveško knjigo med Slovenci in začetke tiskarstva v Evropi. V prvem poglavju govori o temeljih slovenskega tiskarstva (o prvih tiskarjih slovenskega rodu, o prvih tiskarnah na jugoslovanskih tleh, o tiskanju prvih slovenskih knjig zunaj slovenskega ozemlja in o prvi tiskarni na Slovenskem). To obdobje je avtorju blizu, saj je doslej objavil že nekaj raziskav iz navedenih področij. Drugo poglavje prikazuje obnovitev slovenskega tiskarstva v letih 1678 do 1828 (Valvasorjev grafični zavod, obnovitev tiskarstva v Ljubljani in uvažanje tiskarstva po slovenskih deželah). Za to in naslednje poglavje, ki zajema čas od leta 1828 do 1918 in prikazuje rast slovenske tiskarske obrti ločeno po pokrajinah oziroma tiskarskih središčih, je avtor lahko uporabljal članke in raziskave Janka Šlebingerja, Janka Glazerja in Janeza Logarja. Za slovensko tiskarstvo med obema vojnoma in za tiskarstvo zadnjih desetletij pa je uporabljal poleg literature, kot npr. Spominski zbornik Slovenije in Krajevni leksikon Dravske banovine, še tipkopisno gradivo Ivana Matičiča. Avtor je sliko o razvoju tiskarstva v Sloveniji tu izpopolnil še z razdelki, ki prikazujejo slovenske zamejske tiskarne na Primorskem in Koroškem. Predvsem ta zadnja poglavja so manj raziskovali in bi jih bilo mogoče kasneje ob uporabi arhivskih virov še izpopolniti. Poglavje o ilegalnih in partizanskih tiskarnah (partijska tehnika pred vojno in Centralna tehnika KPS med

vojno) pa sloni na specialnih raziskavah Jožeta Kralla, opravljenih za sklad Borisa Kidriča, ki so v Berčičevem Tiskarstvu, v krajši predelavi, sedaj dostopne tudi širši javnosti. V dodatku je avtor pripravil še abecedni pregled tiskarskih krajev in tiskarn, ki mu je dodal tudi pregledni zemljevid, navedel uporabljeno literaturo in delo zaključil z imenskimi kazalom s tiskarstvom povezanih krajev, organizacij in oseb.

Tako smo dobili nujno potrebno knjigo, ki bo služila širšemu krogu uporabnikov, slovenski tiskarski delavci pa so svoj jubilej častno združili s kulturnim dejanjem trajnejše vrednosti.

Branko Reisp

Bogomil Gerlanc: Bibliografija Antona Sovreta. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1970. 49 + (II) str. 8°.

Slovenci imamo že nekaj bibliografij raznih vrst, tudi osebnih. To pomeni, da že spoznavamo njihovo vrednost, tj. uporabnost in korist. Gerlančeva publikacija je sicer osebna bibliografija Antona Sovreta, a osebnost obravnavanega klasičnega filologa nam pomeni predvsem prevajalca in tolmača klasične literature. In dobršen del te literature nam je predstavljal kar sam Sovre.

V uvodu, kjer podaja avtor kratko Sovretovo biografijo, navaja tudi njegove besede, s katerimi sam ugotavlja: »Ker sem na tem področju (prevajanje del obeh klasičnih literatur) precej osamljen in ne zmorem sam vsega, kar bi moral izobražen Slovenec poznati iz antičnih slovstev, izbiram predvsem dela tistih avtorjev, ki živijo po tehtnosti vsebine in po formalni umetnosti sub specie aeternitatis, kakor Homer, Herodot, Sofokles, Euripides, Platon, Mark Aurel, Plutarh i. dr.«

Dve muhi na en mah torej: knjižica nam predstavlja obsežno izvorno in prevajalsko dejavnost Antona Sovreta in je hkrati seznam premišljeno in načrtno izbranih osnovnih del an-